

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-21>
УДК 351: 323.2

Мачабелі Тетяна Мигалівна,
аспірантка кафедри публічної політики
навчально-наукового інституту "Інститут державного управління"
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: tetianamachabeli@gmail.com <https://orcid.org/0009-0008-6131-2047>

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ ЩОДО ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ ЯК ГІБРИДНОЇ ЗАГРОЗИ У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ

Анотація. Співпраця органів влади і громадськості є чинником протидії насильству, як гібридної загрози у збройних конфліктах. Основною метою протидії гендерно зумовленому насильству у ході збройних конфліктів є відновлення порушених прав особистості, а саме забезпечення права на поважне, порядне, гідне та гуманне відношення. Гендерне та сексуальне насильство у сім'ях та громадах України, як елемент змішаних загроз, є однією з найсерйозніших форм порушення прав людини. Інструменти та механізми публічного управління щодо боротьби з насильством різноманітні. Наше дослідження показало, що нові стратегії та інструменти взаємодії влади та громадськості з питань запобігання гендерно зумовленого насильства є дієвими щодо протидії гібридним загрозам. Однак до цього часу цей потенціал залишається значною мірою нереалізованим.

У статті розглядаються практичні аспекти та проблеми боротьби з насильством у сім'ях та громадах в умовах воєнного часу в Україні на прикладі Закарпатської та Харківської областей. Підтверджено, що компоненти насильства в умовах війни є фактором гібридної загрози.

Узагальнено особливості впровадження інструментів протидії насильству в українських сім'ях та громадах в умовах війни.

Сучасні підходи до боротьби з насильством у сім'ях та громадах у воєнний час в Україні мають враховувати: механізми взаємодії влади з громадськістю, моделі підтримки та навчання, а також нові концепції взаємодії органів влади та громадськості у боротьбі з насильством, фактори загрози в умовах збройного конфлікту.

Ключові слова: *публічне управління, гібридні загрози, збройний конфлікт, взаємодія влади та громадськості, гендерно зумовлене насильство, протидія насильству, сім'я та громада.*

Як цитувати: Мачабелі Т. М. Співпраця органів влади і громадськості щодо протидії насильству як гібридної загрози у збройних конфліктах. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 295–315. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-21>

In cites: Machabeli, T.M. (2025). Cooperation between government bodies and the public on combating violence as a hybrid threat in armed conflicts. *State Formation*, no. 2 (36), 295–315. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-21>

© Мачабелі Т. М., 2025

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Постановка проблеми. Різні форми насильства стають одним із засобів гібридної війни. Основною метою боротьби з насильством у ході збройних конфліктів є відновлення порушених прав жертв, а саме забезпечення їхнього права на поважне, порядне, гідне та гуманне звернення. Гендерне та сексуальне насильство у сім'ях та громадах України як елемент змішаних загроз є однією з найсерйозніших форм порушення прав людини. Інструменти та механізми державного управління боротьби з насильством різноманітні. Однак до цього часу цей потенціал залишається значною мірою нереалізованим. Практика соціального захисту жертв насильства під час війни ускладнюються конфіденційністю збору доказів. За даними статистики Національного департаменту соціальних служб, за 12 місяців 2024 року за допомогою у зв'язку із сексуальним насильством звернулися загалом 365 осіб, 60% з яких – жінки, а ще 630 людей звернулися за допомогою у рамках Пілотної програми Невідкладних Проміжних Репарацій [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання публічної політики в умовах гібридних загроз досліджували такі автори, як В. Архіпов, І. Берднік, І. Заворотько, О. Зозуля, О. Коломієць, І. М. Лопатченко, Н. Ніколаєнко, О. Комарчук, О. Перунова, А. Політова, Г. Попов, О. Радченко, О. Крутій, В. Руфанова, О. Харитонova, А. Юсіф, Д. Яїцька та інші [1; 2; 4–8; 14–23].

Метою роботи є аналіз практичних аспектів та обґрунтування проблемних питань взаємодії влади та громадськості в процесі протидії насильству в українській сім'ї та громаді в умовах війни (на прикладі Харківської та Закарпатської областей).

Застосована методологія і методи Методологія дослідження поєднує комплекс сучасних загальнонаукових та спеціально-наукових методів. Практичні аспекти та проблемні питання взаємодії влади та громадськості в процесі протидії насильству в українській сім'ї та громаді в умовах війни вивчено за допомогою соціологічного дослідження.

Виклад основного матеріалу Різні форми насильства стають одним із засобів гібридної війни. Насильство як засіб гібридної війни впливає на фізичний, психічний та психологічний стан жертв, а також тих, хто дізнається про такі події різними каналами. Крім того, насильство є одним із засобів забезпечення переваги однієї людини над іншою, це форма примусу, шкоди, заподіяної проти волі особи чи осіб, проти яких вона спрямована. Він виходить за рамки моралі, коли надає право на силу та можливість її застосування [1; 4].

Насильство під час війни у різних формах: у сім'ях і громадах, серед жінок і дівчаток, які зазнають гендерного та сексуального насильства (ГН/ССПВ); проти громадян, що перебувають на тимчасово окупованих територіях, а саме тактика приниження, контролю, навіювання страху, насильницького переселення мирних жителів, місцевих громад або етнічних груп; прояв насильства на ворожих територіях; зміна у повсякденному житті багатьох сімей; порушення усталених сімейних ролей; розрив сімейних зв'язків із ідеологічних мотивів; висока емоційно-психологічна залежність населення

від подій на передовій; психологічні травми та стрес, пов'язані з конфліктом, військовими діями та переміщенням тощо. Інструменти та механізми державного управління боротьби з насильством різноманітні. Однак до цього часу цей потенціал залишається значною мірою нереалізованим [2; 3].

З метою визначення сучасного стану, а також розробки системи заходів, спрямованих на розбудову системи запобігання та протидії домашнього та гендерно зумовленого насильства на місцевому та регіональному рівні в Україні було проведено соціологічне дослідження «Протидія насильству в українській сім'ї та громаді». Дослідження проводилось методом формалізованого фокус-групового інтерв'ю, що передбачало спочатку обговорення запропонованих питань в органах місцевого самоврядування цільових громад фахівцями, що обізнані з проблематики дослідження, для вироблення загальної узгодженої позиції, після чого фахівець, відповідальний за реалізацію соціальної політики у кожній з цільових громад, представив цю узгоджену позицію, заповнивши запропоновану анкету. Такий підхід дозволяє, по-перше, отримати думки лише експертні думки, тобто від людей, які насправді розуміються на проблематиці дослідження; по-друге, актуалізує проблематику дослідження для відповідних фахівців в органах місцевого самоврядування, що позитивно впливає на реалізацію політики щодо протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству [11; 12; 13].

Дослідження проводилось у громадах двох регіонів України: Закарпатській та Харківській областях. У Закарпатській області дослідження проводилось у таких громадах: Ужгородська, Великоберезнянська, Королівська, Нижньоворітська, Оноківська. У Харківській області дослідження проводилось у таких громадах: Балаклійська, Валківська, Великобурлуцька, Краснокутська, Чугуївська, Шевченківська.

Результати дослідження. Респонденти досить високо оцінили ефективність державної політики щодо протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству (ГЗН та ДН) – 62,5% вважають, що ця політика є або дуже ефективною, або скоріше ефективною. Абсолютно неефективною або скоріше неефективною дану політику вважає 12,6% респондентів.

Дана тенденція у цілому простежується і у відповідях респондентів з різних областей, Закарпатської та Харківської. Хоча є і певні розбіжності. Так, представники Закарпатської області більш впевнені щодо своїх оцінок державної політики – серед них немає тих, хто завагався відповісти на це запитання, а серед представників Харківської області таких виявилось 36,4%. У той же час, представники Харківської області виявились більш стриманими у своїх оцінках, не відзначивши крайні позиції оцінної шкали.

Ефективність реалізації державної політики щодо протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству за останні 5 років на рівні своєї громади респонденти оцінили також досить високо (43,7% оцінили її як дуже ефективну або скоріше ефективною), натомість тут помітно більша частина тих, хто завагались надати свої оцінки.

Але знов завагались надати свої оцінки виключно представники Харківської області (63,5%). Це може говорити або про відсутність на рівні громади чітких індикаторів і показників реалізації даної політики, або про підсвідоме бажання оцінити дану політику краще, ніж є насправді. 60,0% представників Закарпатської області реалізацію державної політики щодо протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству оцінили «скоріше ефективно ніж ні».

Респонденти зазначили, що найпоширенішою формою гендерно зумовленого та домашнього насильства у їхніх громадах є домашнє насильство – цей варіант відзначили 75% (рис. 1). Жодний респондент не відзначив наявність насильства на робочому місці, але можливо через те, що у нашому суспільстві ознаки гарасменту є досить розпливчати.

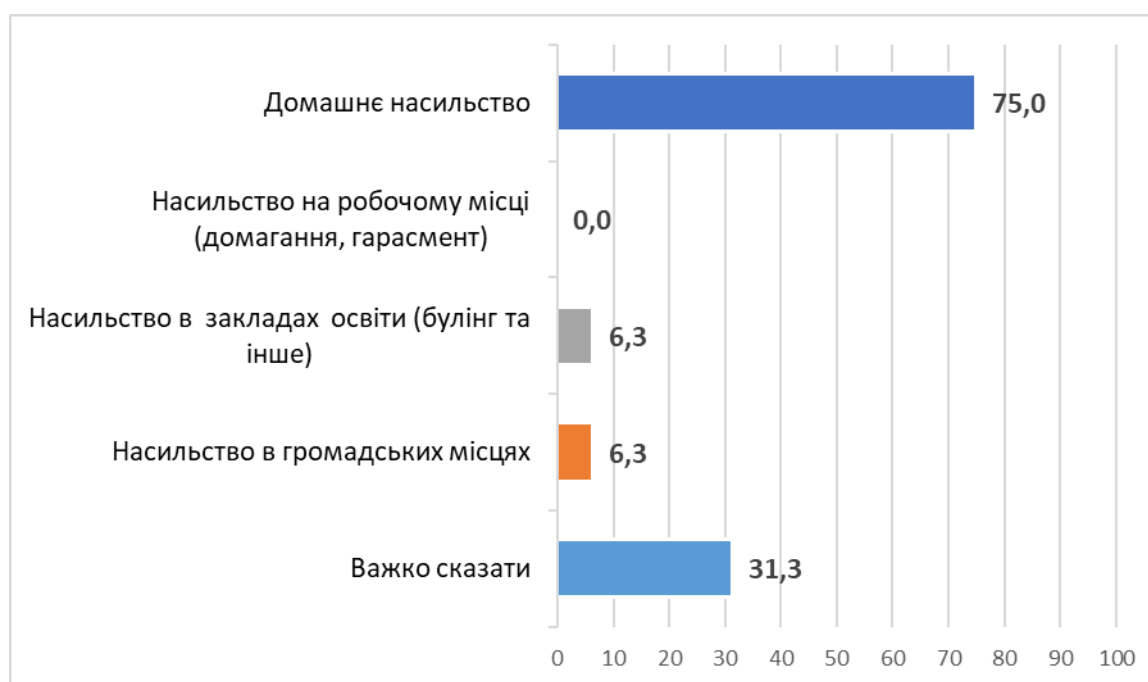

Рисунок 1. – Розподіл відповідей на запитання: «Які форми гендерно зумовленого та домашнього насильства є найпоширенішими у Вашій громаді?» (у % до всіх).

Figure 1. – Distribution of responses to the question: “What forms of gender-based and domestic violence are most common in your community?” (as a percentage of all responses).

О. Зозуля зазначає, що проблема гендерно зумовленого насильства в контексті збройного конфлікту в Україні є гібридною загрозою. Автор зазначає, що поняття «гендерно зумовлене насильство» використовується як в міжнародних документах так і українському законодавстві, а також науковцями. Однак в усіх документах і наукових працях він це будь-який шкідливий вплив, що чиниться проти волі людини, що має своє коріння в соціально зумовлених відмінностях між чоловіками та жінками. Хоча чоловіки

та хлопці також можуть бути жертвами певних видів гендерно зумовленого насильства (особливо сексуального насильства), гендерно зумовлене насильство зазвичай спрямоване проти жінок та дівчат [5].

Наявні певні, хоча і незначні, відмінності у відповідях представників Закарпатської і Харківської областей з цього приводу (рис. 2). Так, 20% представників Закарпатської області відзначили таку форму насильства, як насильство у громадських місцях. Натомість 9,1% представників Харківської області відзначили наявність такої форми як насильство в закладах освіти.

Насправді, можна припустити, що обидві ці форми насильства є присутніми у всіх громадах, але їм не приділяють належної уваги, оскільки вони є незначними порівняно з домашнім насильством, що є суттєвою проблемою. Примітно, що переважна більшість сучасних публікацій наразі присвячена питанню сексуального насильства у збройних конфліктах. Г. Попов досліджував, зокрема, питання побудови доказової бази у провадженнях, пов'язаних із сексуальним насильством у збройних конфліктах [17], та особливості досудового розслідування злочинів проти сексуальної недоторканності дітей у збройних конфліктах [14].

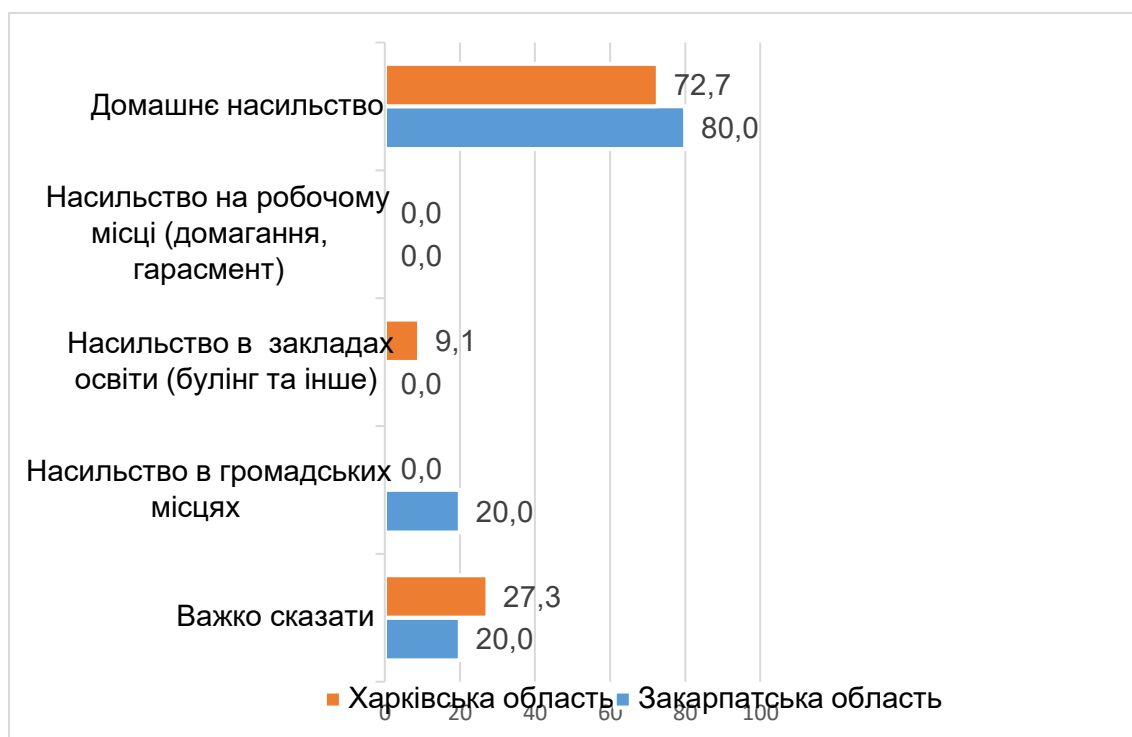

Рисунок 2. – Розподіл відповідей різних груп експертів на запитання: «Які форми гендерно зумовленого та домашнього насильства є найпоширенішими у Вашій громаді?» (у % до всіх у кожній групі).

Figure 2. – Distribution of responses from different groups of experts to the question: “What forms of gender-based and domestic violence are most prevalent in your community?” (as a percentage of all respondents in each group).

Що стосується найбільш поширених видів гендерно зумовленого насильства у їхніх громадах, то до них респонденти віднесли лише два види: психологічне насильство (50%) та фізичне насильство (25%). Жоден з респондентів не відзначив наявності таких видів, як сексуальне насильство та економічне насильство.

У відповідях представників з різних областей знов бачимо більш впевнені думки з боку представників Закарпатської області – 0% тих, хто завагався дати відповідь на це запитання, проти 36,4% таких серед представників Харківської області. Але незалежно від цього в обох областях на першому місці знаходиться психологічне насильство (60,0% – Закарпатська обл.; 45,5% – Харківська обл.) на другому – фізичне насильство (40,0% – Закарпатська обл.; 27,3% – Харківська обл.), що говорить про загальні для України проблеми у даній сфері.

Повністю корелюють з попередніми оцінками також й оцінки респондентів стосовно найбільш поширених видів домашнього насильства у їхніх громадах – знов респонденти відзначили лише два таких види: психологічне насильство (43,8%) та фізичне насильство (31,2%). І знов такі види, як сексуальне та економічне насильство не були відзначені жодним з респондентів.

Абсолютно дзеркальними порівняно з попереднім запитанням є і відповіді представників різних областей (рис. 3). Представники обох областей відзначили на першому місці психологічне насильство, а на другому – фізичне насильство.

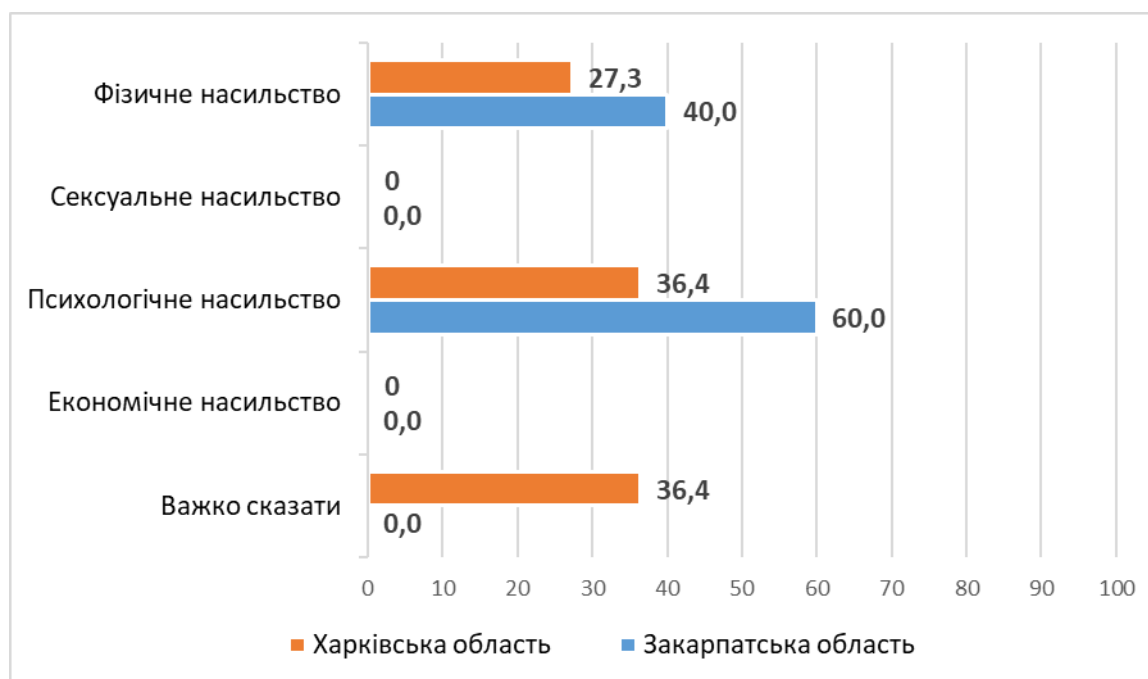

Рисунок 3. – Розподіл відповідей різних груп експертів на запитання: «Які види домашнього насильства є найпоширенішими у Вашій громаді?» (у % до всіх у кожній групі).

Figure 3. – Distribution of responses from different groups of experts to the question: “What types of domestic violence are most common in your community?” (as a percentage of all respondents in each group).

Всі респонденти зазначили, що в їхніх громадах здійснюється інформування щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству (табл. 1). При цьому двома основними каналами інформування є офіційні сторінки місцевих рад в соціальних мережах і сайти місцевих рад. Певна кількість респондентів відзначила також наявність відповідних інформаційних буклетів та брошур.

Таблиця 1. – Розподіл відповідей на запитання: «Яким чином здійснюється інформування членів громади щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству (ГЗН та ДН)?»

Table 1. – Distribution of responses to the question: “How are community members informed about preventing and combating gender-based violence and domestic violence (GBV and DV)?”

Варіанти відповіді/ Answer options	% до всіх/ % of all
Завдяки інформаційним буклетам, брошурам	18,8
Завдяки інформуванню на офіційних сторінках в соціальних мережах	56,2
Завдяки інформуванню на сайті ради	31,3
Завдяки місцевим засобам масової інформації (телебачення, радіо, преса)	0
Завдяки просвітницькій роботі на робочому місці	6,3
Завдяки просвітницькій роботі у освітніх закладах	6,3
Під час неофіційних заходів, зустрічей	0
Під час офіційних заходів, зустрічей	6,3

У розрізі областей привертає увагу, що у Закарпатській області більш активно використовують інформаційні буклети та брошури, а також здійснюють просвітницьку роботу в освітніх закладах, що не відзначили представники Харківської області (табл. 2). Натомість представники Харківської області відзначили використання таких каналів інформування як просвітницька робота на робочому місці та офіційні заходи і зустрічі. Але при цьому жоден респондент, незалежно від області, не зазначив використання своїми органами влади таких каналів як місцеві ЗМІ та неофіційні заходи і зустрічі.

Розподіл відповідей різних груп експертів на запитання: «Яким чином здійснюється інформування членів громади щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству (ГЗН та ДН)?» надано в таблиці 2.

Також жоден з респондентів, незалежно від місця проживання, не відзначив, що у їхніх громадах використовуються нетрадиційні способи реагування на гендерно зумовлене, у тому числі, домашнє насильство, такі як закриті групи або публікації соціальної реклами в соціальних мережах тощо

(56,2% респондентів відповіли «Ні»; 43,8% – «Важко сказати однозначно»). Не суттєво відрізнялися результати у Закарпатській області (60,0% респондентів відповіли «Ні»; 40,0% – «Важко сказати однозначно») та Харківської області (36,4,0 % респондентів відповіли «Ні»; 63,6% – «Важко сказати однозначно»).

Таблиця 2. – Розподіл відповідей різних груп експертів на запитання: «Яким чином здійснюється інформування членів громади щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству (ГЗН та ДН)?»

Table 2. – Distribution of responses from different groups of experts to the question: “How are community members informed about preventing and combating gender-based and domestic violence (GBV and DV)?”

Варіанти відповіді/ Answer options	Закарпатська обл. (% до всіх)/ Transcarpathian region (% of total)	Харківська обл. (% до всіх)/ Kharkiv region (% of total)
Завдяки інформаційним буклетам, брошурам	40	9,1
Завдяки інформуванню на офіційних сторінках в соціальних мережах	60	54,5
Завдяки інформуванню на сайті ради	40	18,2
Завдяки місцевим засобам масової інформації (телебачення, радіо, преса)	0	0
Завдяки просвітницькій роботі на робочому місці	0	9,1
Завдяки просвітницькій роботі у освітніх закладах	20	0
Під час неофіційних заходів, зустрічей	0	0
Під час офіційних заходів, зустрічей	0	9,1

Половина респондентів зазначила, що в їхніх громадах не функціонують спеціалізовані служби, що працюють в сфері протидії гендерно зумовленому насильству та домашньому насильству (рис. 4).

Ті ж респонденти, які зазначили наявність таких служб, відзначили переважно телефонні гарячі лінії (37,5%) та мобільні бригади (25%). Жоден з респондентів не відзначив наявність спеціалізованих притулків.

Проте у відповідях на дане запитання можна побачити розбіжності у представників Закарпатської та Харківської областей (рис. 5). Проте, щодо боротьби з гендерно зумовленим насильством та домашнім насильством в Україні, в цілому, А. Політов заявив, що Україна планує гармонізувати вітчизняне законодавство, щоб привести його у відповідність до високих європейських стандартів, зокрема у сфері гендерних відносин. Незаперечним є те, що гендерна політика завжди була ключовим показником готовності соціально-економічних умов до будь-яких змін [16].

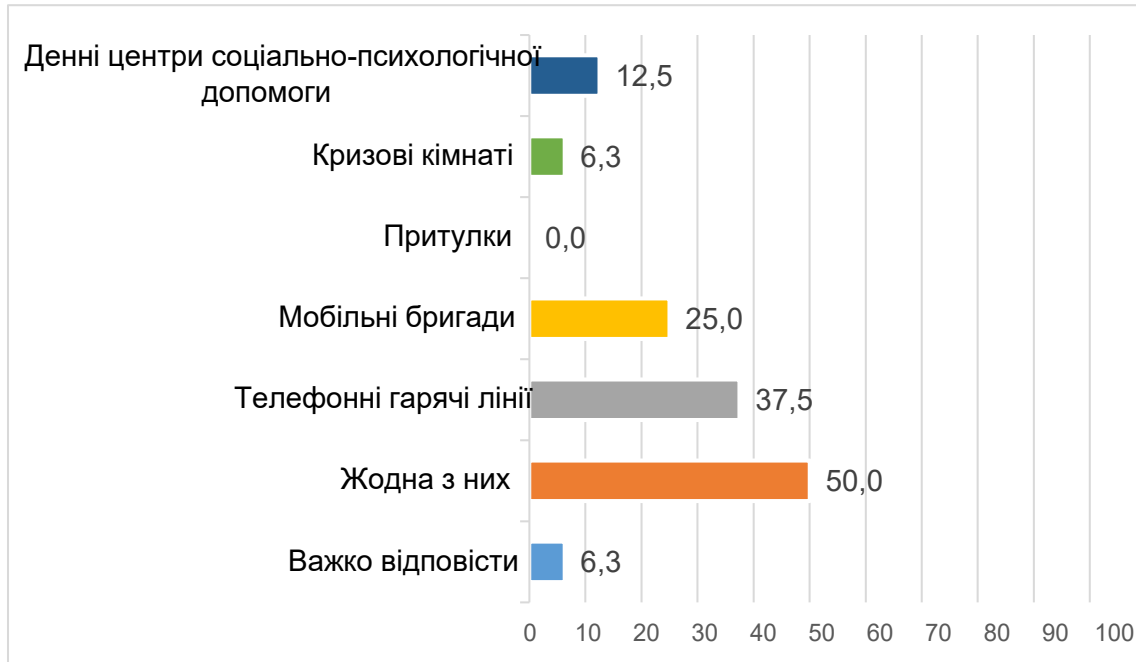

Рисунок 4. – Розподіл відповідей на запитання щодо спеціалізованих служб, (у % до всіх).

Figure 4. – Distribution of responses to questions about specialized services (as a percentage of all responses).

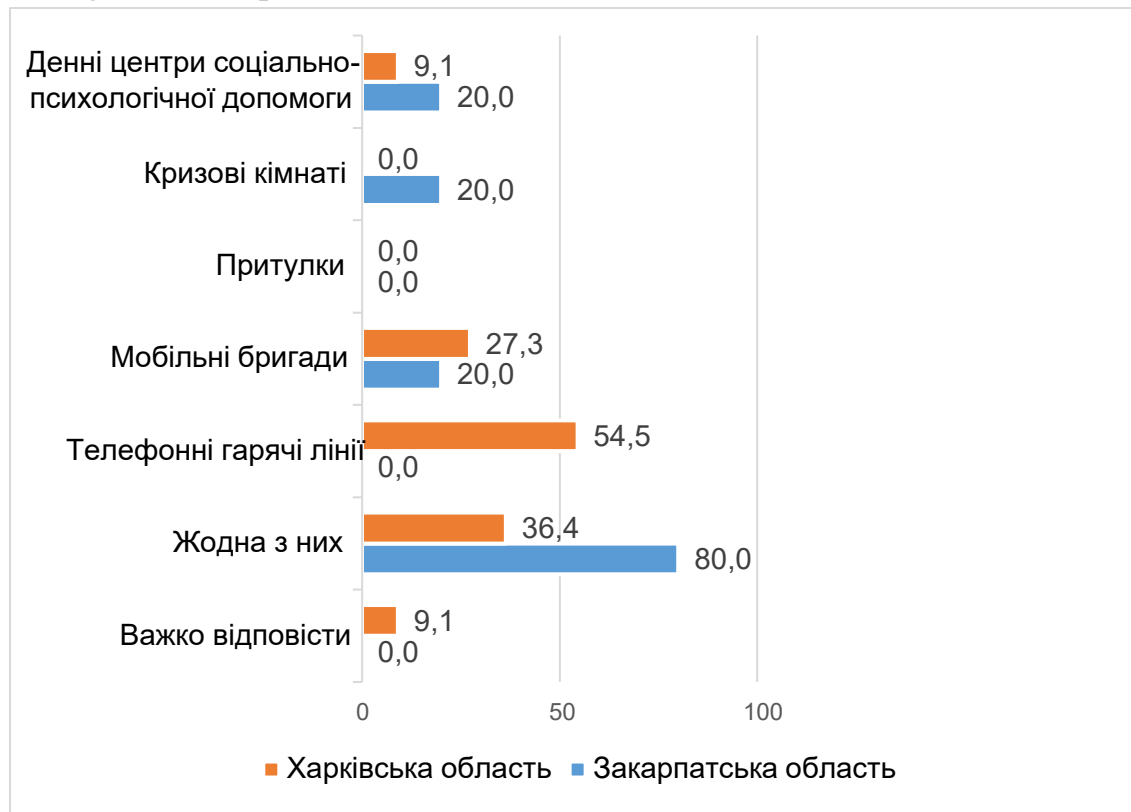

Рисунок 5. – Розподіл відповідей щодо спеціалізованих служб за областями (у % до всіх у кожній групі).

Figure 5. – Distribution of responses regarding specialized services by region (as a percentage of all responses in each group).

З приводу того, чи змінилось навантаження на зазначені спеціалізовані служби протягом останнього року, респонденти продемонстрували великий ступінь необізнаності – 70% з них завагались надати відповідь на це запитання. Причому це стосується майже в однаковому ступені представників як Закарпатської (66,7%), так і Харківської областей (72,4%). З тих же респондентів, хто зміг надати свою оцінку, жоден не відзначив, що навантаження зменшилось – 20% зазначили, що навантаження стало більше, 10% - що навантаження не змінилось.

Якщо розглядати у цілому, то основним джерелом коштів для створення зазначених спеціалізованих служб є місцевий бюджет - це джерело відзначили 60% (рис. 6). Ще одним джерелом було визначено кошти міжнародних організацій та донорів.

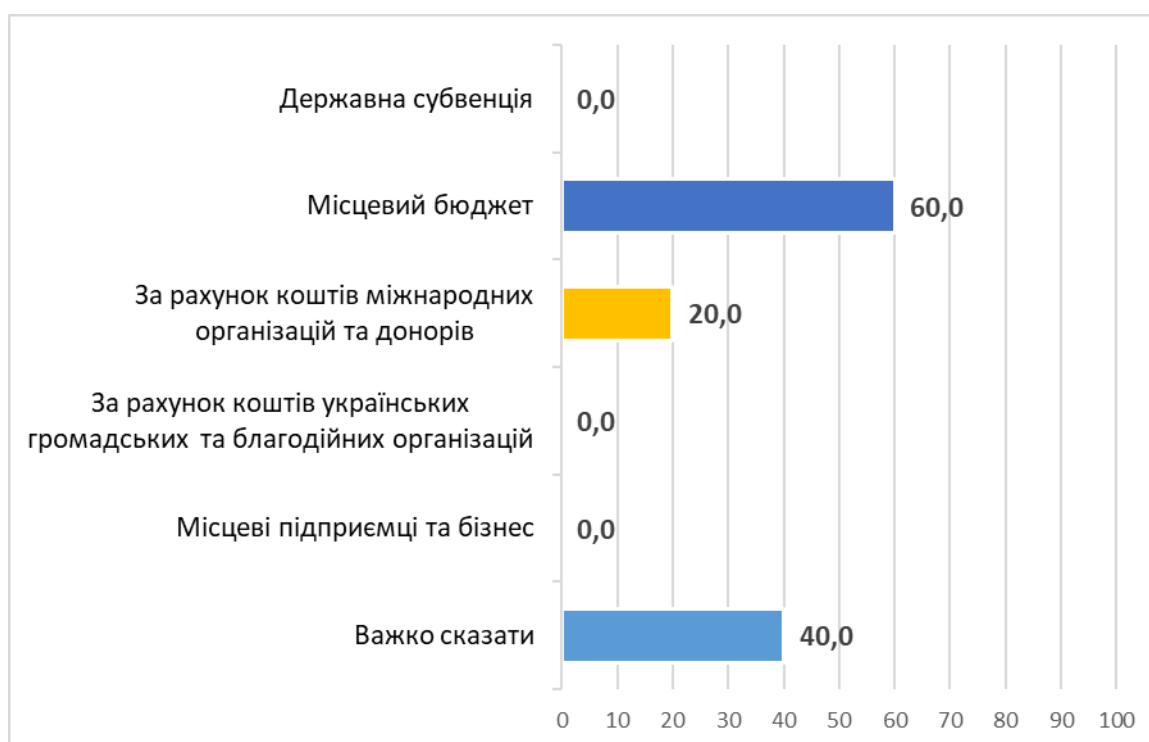

Рисунок 6. – Розподіл відповідей на запитання: «За які кошти були створені ці служби?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 6. – Distribution of responses to the question: “How were these services funded?” (as a percentage of respondents).

Але у регіональному аспекті слід відзначити, що представники Харківської області визначили лише єдине джерело коштів для створення спеціалізованих служб – місцевий бюджет, у той час, як представники Закарпатської області відзначили місцевий бюджет і кошти міжнародних організацій та донорів (рис. 7).

Проте є і спільне, а саме те, що ані представники Закарпатської області, ані представники Харківської області не відзначили такі джерела створення

спеціалізованих служб як державна субвенція, кошти українських громадських та благодійних організацій, кошти місцевих підприємців та місцевого бізнесу. О. Ніколаєнко, О. Комарчук вказують, що в гібридних війнах як суспільно-політичному явищі, і у збройному конфлікті сьогодення поруч із військовим фронтом активно використовується інформаційна складова. Тому, розширення кола джерел фінансування для створення спеціалізованих служб інформування та протидії насильству, є важливим [8].

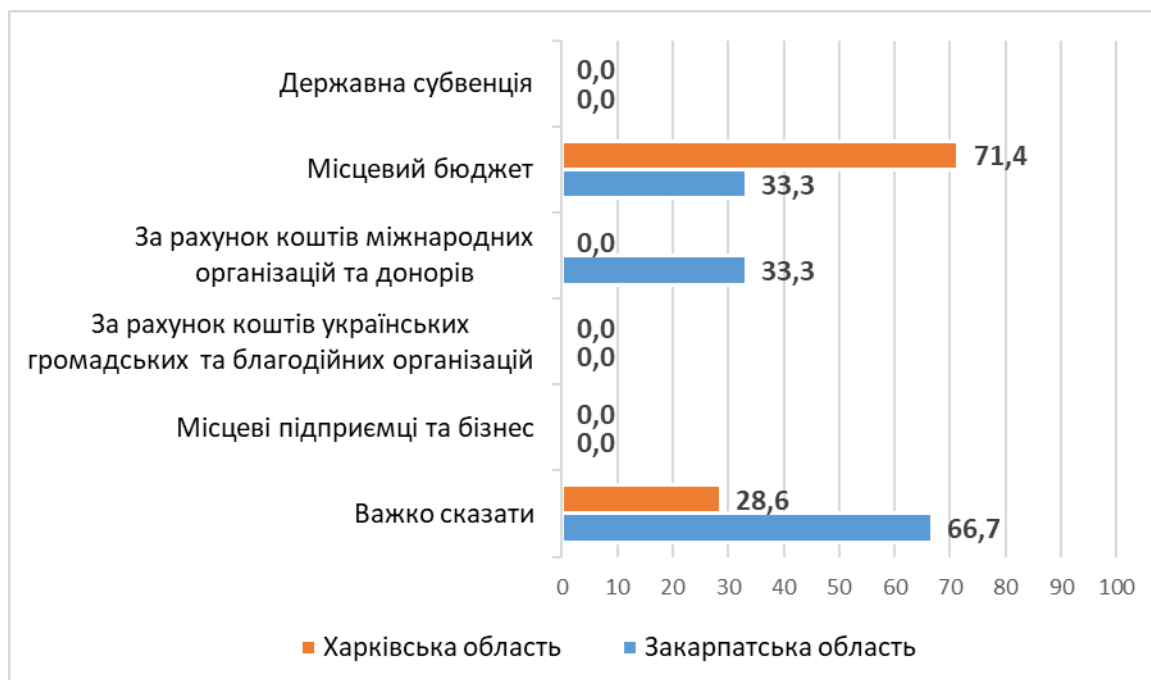

Рисунок 7. – Розподіл відповідей різних груп експертів на запитання: «За які кошти були створені ці служби?» (у % до тих, хто відповіли у кожній групі).

Figure 7. – Distribution of responses from different groups of experts to the question: “What funds were used to create these services?” (as a percentage of those who responded in each group).

Організації та установи соціальної сфери, в яких працюють респонденти, беруть безпосередню участь в реалізації державної політики на місцевому рівні щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству. На це вказали понад дві третини респондентів (На питання «Чи бере Ваша організація у реалізації державної політики на місцевому рівні щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству» 68,8 % респондентів відповіли «Так»). При цьому в Закарпатській області, кількість респондентів, упевнених в цьому є ще більшою, а саме 80%. У Харківській області про участь органів місцевого самоврядування у реалізації державної політики на місцевому рівні щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству заявили 63,6% респондентів.

Головними суб'єктами реалізації такої політики є Управління та відділи соціального захисту населення (50%), а також Центри надання соціальних послуг (25%). При цьому про неабияку участь у цьому процесі Центрів надання соціальних послуг більше говорять представники Закарпатської області (50% від тих, хто відповіли). Цікаво, що кількість осіб, що займаються реалізації даної політики в органах місцевого самоврядування є різною. У сільських, селищних радах – це 2 особи, в міських – 5 та більше.

Найбільше органи місцевого самоврядування співпрацюють з питань протидії гендерно зумовленому, у тому числі, домашньому насильству з такими установами, як служби у справах дітей, місцеві органи виконавчої влади, правоохоронні органи, заклади освіти та охорони здоров'я (табл. 3).

Таблиця 3. – Установи, з якими співпрацюють органи місцевого самоврядування щодо вирішення питань протидії гендерно зумовленому, у тому числі, домашньому насильству у громаді.

Table 3. – Institutions with which local authorities cooperate to address gender-based violence, including domestic violence, in the community.

№	Організації/ Organizations	У середньому по масиву/ Average for the array	Закарпатська область/ Transcarpathian region	Харківська область/ Kharkiv region
	Служба у справах дітей	87,5%	100%	81%
	Місцеві органи виконавчої влади	81,3%	80%	81%
	Правоохоронні органи	75%	60%	81%
	Заклади освіти	56,3%	80%	45%
	Заклади охорони здоров'я	50%	40%	55%
	Громадські організації	25%	40%	18%
	Благодійні фонди	18,8%	40%	9%
	Центральні органи виконавчої влади	12,5%	20%	9%
	Інші	12,5%	20%	9%
	Недержавні установи, підприємства	6,3%	20%	0
	Вагаюсь відповісти	6,3	0%	9%

Привертає увагу, що в Закарпатській області більш тісною є співпраця із вищезазначених питань з громадськими організаціями та благодійними фондами.

Проте, не дивлячись на існуючі практики співпраці з громадськістю, взаємодія з нею з питань протидії гендерно зумовленому, у тому числі, домашньому насильству у більшості громад ще не є формалізованою. Так, на функціонування у їхній громаді Координаційної Ради з питань гендерно зумовленого та домашнього насильству вказали менше половини респондентів (43,8%). Відповідь «-Ні» надали 37,5 респондентів. При цьому ситуація є схожою і в Закарпатській і в Харківській області.

До складу Координаційних Рад входять фахівці таких установ, як служби у справах дітей, місцеві органи виконавчої влади, заклади освіти та охорони здоров'я. Звертає увагу на себе той факт, що в Закарпатській області відносно невисоким є представництво в таких радах правоохоронних органів (табл. 4).

Таблиця 4. – Установи, представники яких входять до складу Координаційної Ради з питань протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству.

Table 4. – Institutions whose representatives are members of the Coordination Council on Combating Gender-Based and Domestic Violence.

№	Організації/ Organizations	У середньому по масиву/ Average for the array	Закарпатська область/ Transcarpathi an region	Харківська область/ Kharkiv region
	Служба у справах дітей	77,8%	66,6%	83,3%
	Місцеві органи виконавчої влади	66,7%	66,6%	66,7%
	Правоохоронні органи	66,7%	33,3%	83,3%
	Заклади освіти	55,6%	66,6%	50%
	Заклади охорони здоров'я	55,6%	66,6%	50%
	Громадські організації	22,2%	33,3%	16,7%
	Центральні органи виконавчої влади	11,1%	33,3%	0
	Благодійні фонди	0%	0	0
	Недержавні установи, підприємства	0%	0%	0%
	Завагались	22,2%	33,3%	16,7%

Також привертає увагу відсутність у складі Координаційних Рад з питань протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству представників громадськості, бізнесу та меценатів. Між тим, у цілому інститут Координаційних Рад, у громадах де вони створені, є достатньо робочим та ефективним. Так, у більшості таких Координаційних рад створені робочі групи (рис. 8) з обговорення та вирішення нагальних проблем у цій сфері. Авторка І. Лопатченко вказує, що з метою ефективного захисту прав ВПО на законодавчому рівні 4 серпня 2023 року Уряд затвердив Типове положення про Раду з питань ВПО [7].

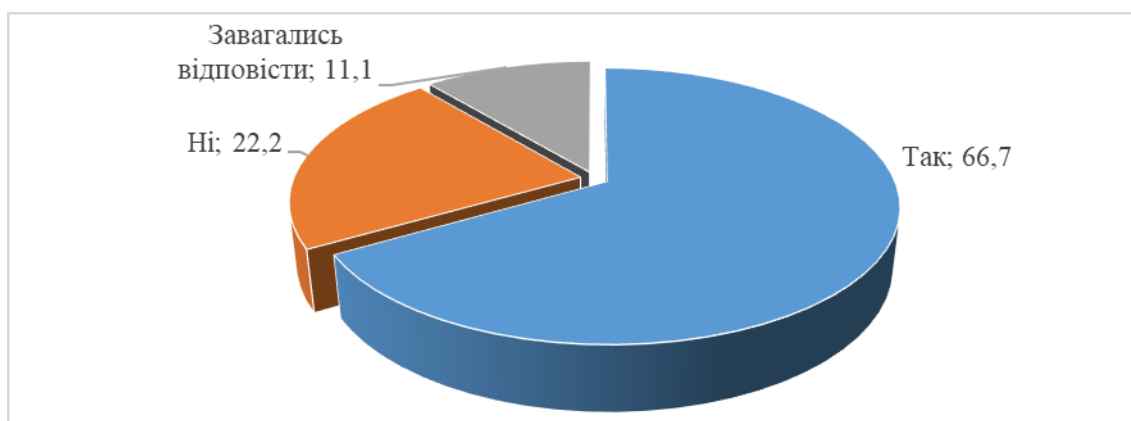

Рисунок 8. – Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Чи діють робочі групи при Координаційній Раді?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 8. – Distribution of respondents' answers to the question: “Are there working groups operating under the Coordination Council?” (as a percentage of those who answered).

При цьому і в Закарпатській, і в Харківській областях результати опитування по цьому питанню є схожими (рис. 9, рис. 10).

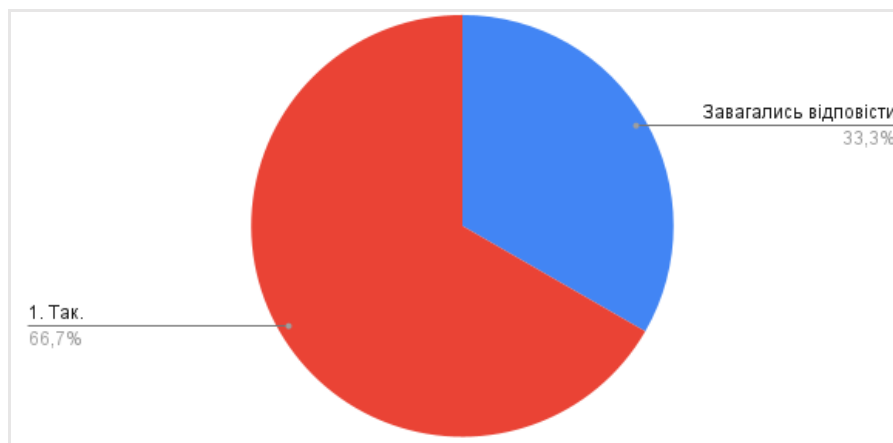

Рисунок 9. – Розподіл відповідей респондентів в Закарпатській області на запитання: «Чи діють робочі групи при цій Координаційній Раді?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 9. – Distribution of respondents' answers in Zakarpattia Oblast to the question: “Are there working groups operating under this Coordination Council?” (as a percentage of those who answered).

Розподіл відповідей респондентів в Харківській області на запитання: «Чи діють робочі групи при цій Координаційній Раді?» (у % до тих, хто відповіли) надано на рис. 10. А. Юсіф та інші автори вказують, що громадянське суспільство і держава перебувають у процесі постійного розвитку, а тому питання їх співвідношення і взаємодії завжди зберігають свою актуальність [22; 23].

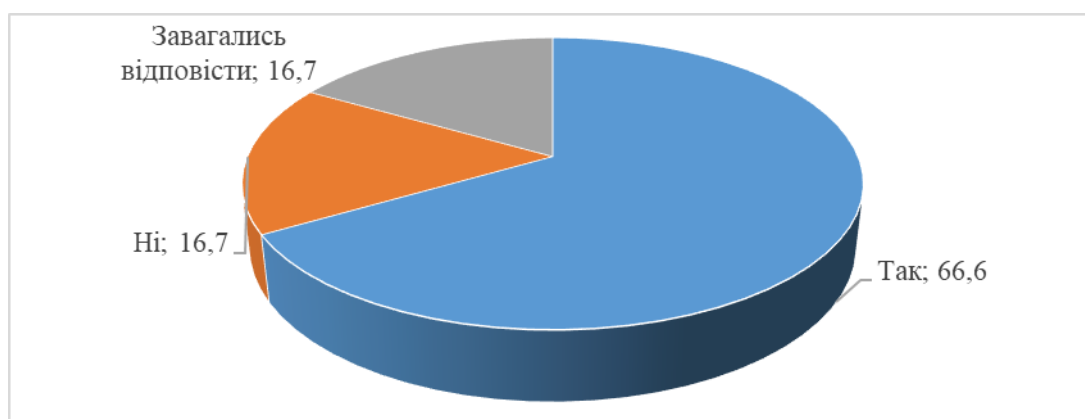

Рисунок 10. – Розподіл відповідей респондентів в Харківській області на запитання: «Чи діють робочі групи при цій Координаційній Раді?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 10. – Distribution of respondents' answers in Kharkiv region to the question: “Are there working groups operating under this Coordination Council?” (as a percentage of those who answered).

Проте періодичність засідання таких робочих груп в громадах є різною. Як правило, вони збираються раз на місяць, або раз на декілька місяців (рис. 11).

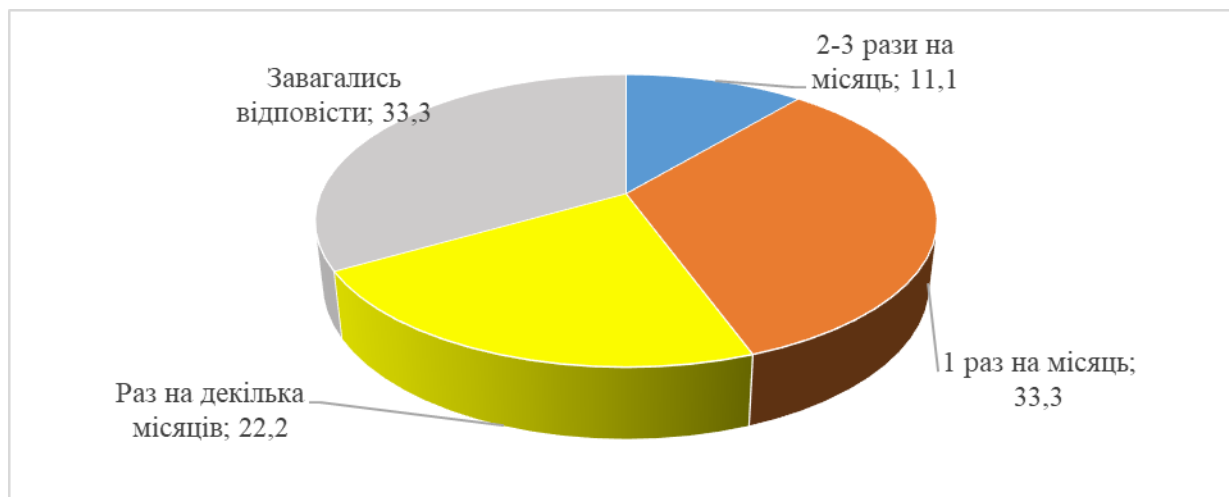

Рисунок 11. – Розподіл відповідей на запитання: «Як часто проходять зустрічі представників робочих груп з Координаційною Радою?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 11. – Distribution of responses to the question: “How often do working group representatives meet with the Coordination Council?” (as a percentage of those who responded).

Кажучи про керівників органів місцевого самоврядування, що опікуються соціальними питаннями, то привертає увагу відсутність домінування у цій сфері жінок (рис. 12). Викликає інтерес підхід О. Харитонової до гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству [21].

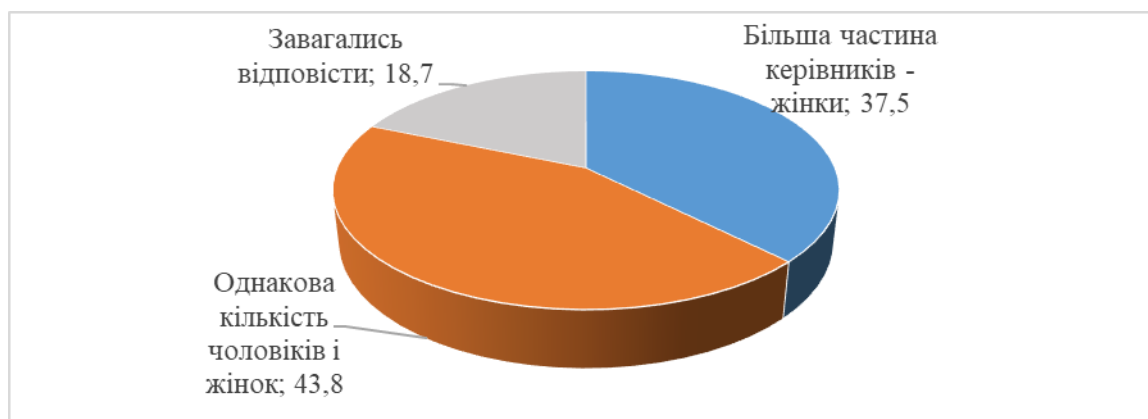

Рисунок 12. – Розподіл відповідей опитаних на запитання: «Яке співвідношення щодо працівників органів місцевого самоврядування (чоловіків та жінок) на управлінських посадах середнього та вищого рівні?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 12. – Distribution of respondents' answers to the question: “What is the ratio of male to female local government employees in middle and senior management positions?” (as a percentage of those who answered).

При цьому гендерна рівність більше дотримується в Закарпатській області (Однакова кількість чоловіків і жінок 60,0% в порівнянні з 36,4% в Харківській обл.).

Також відзначимо, за останній рік істотних кадрових змін та гендерного співвідношення в областях не відбулося (рис. 13).

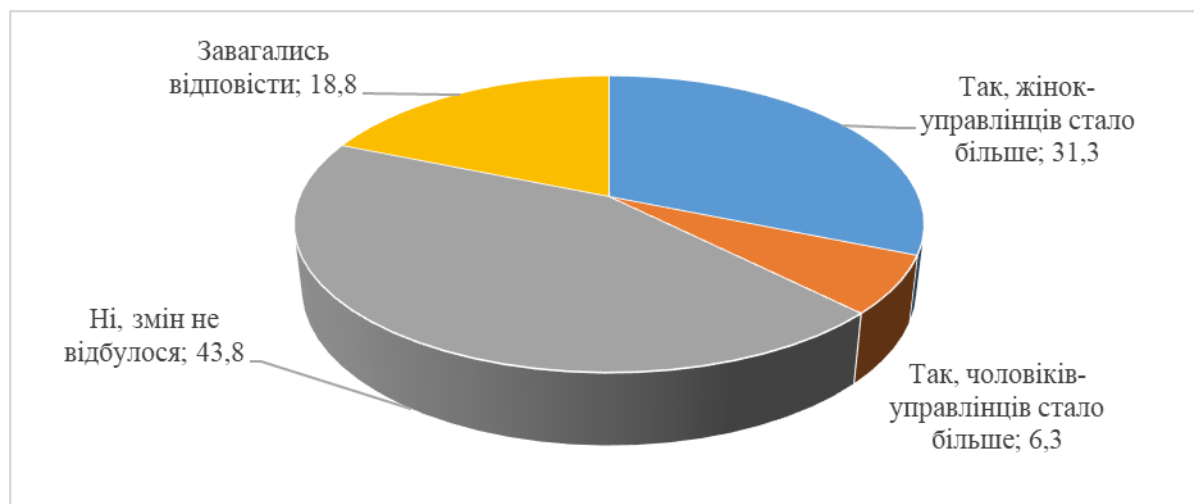

Рисунок 13. – Розподіл відповідей опитаних на запитання: «Чи відбулися зміни протягом останнього року у цьому відношенні?» (у % до тих, хто відповіли).

Figure 13. – Distribution of respondents' answers to the question: “Have there been any changes in this regard over the past year?” (as a percentage of those who answered).

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень.

1. За результатами дослідження респонденти оцінили ефективність реалізації державної політики щодо протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству досить високо, причому як у цілому в державі, так і в їхніх громадах. Краще оцінюють реалізацію даної політики представники Закарпатської області, серед представників Харківської області присутня велика кількість тих, хто завагався однозначно оцінити дану політики, що опосередковано говорить про її невисоку ефективність саме у Харківській області. Двома основними каналами інформування щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству є офіційні сторінки місцевих рад в соціальних мережах і сайти місцевих рад, хоча певна кількість респондентів відзначила також наявність відповідних інформаційних буклетів та брошур.

2. Органи місцевого самоврядування в Україні є гідними провідниками державної політики на місцевому рівні щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству, реалізуючи ключові її положення та нормативні вимоги. Головними суб'єктами реалізації такої політики є Управління та відділи соціального захисту населення (50%), а також Центри надання соціальних послуг. Кількість осіб, що займаються реалізації даної політики в

органах місцевого самоврядування є різною. У сільських, селищних радах – це 2 особи, в міських – 5 та більше.

Реалізація політики щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству здійснюється у тісній співпраці органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади, службою у справах дітей, правоохоронними органами, закладами освіти та охорони здоров'я. Ця співпраця має як неформальні, так і формальні прояви, зокрема, через взаємодію в межах Координаційних Рад з питань гендерно зумовленого та домашнього насильству, які створені у багатьох громадах. При цьому звертає увагу активна взаємодія органів місцевого самоврядування Закарпатської області з громадськими організаціями та благодійними фондами.

Реалізація державної політики на місцевому рівні щодо протидії гендерному зумовленому та домашньому насильству здійснюється на принципах гендерної рівності. Кількість керівників-жінок та керівників-чоловіків, які опікуються цією сферою на місцевому рівні є приблизно однаковою.

Найпоширенішою формою гендерно зумовленого та домашнього насильства у своїх громадах респонденти визнали домашнє насильство. Що стосується найбільш поширених видів гендерно зумовленого та домашнього насильства у їхніх громадах, то до них респонденти віднесли лише два види: психологічне насильство та фізичне насильство. Жоден з респондентів не відзначив наявності таких видів, як сексуальне насильство та економічне насильство. Тут слід звернути увагу, що це є саме *найпоширеніші* види, тобто це не означає взагалі відсутність інших видів.

Половина респондентів зазначила, що в їхніх громадах не функціонують спеціалізовані служби, що працюють в сфері протидії гендерно зумовленому насильству та домашньому насильству. Ті ж респонденти, які зазначили наявність таких служб, відзначили телефонні гарячі лінії, мобільні бригади, денні центри соціально-психологічної допомоги та кризові кімнати. Основним джерелом коштів для створення зазначених спеціалізованих служб є місцевий бюджет та кошти міжнародних організацій та донорів. Ті з респондентів, що добре знайомі з роботою даних служб, зазначили, що за останній рік навантаження на ці служби або стало більше, або не змінилось.

Доцільним, на нашу думку, є продовження дослідження з даної актуальної проблематики, зокрема, проведення опитування вже не експертів, а пересічних членів громад за спеціально розробленим інструментарієм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архіпов В. І., Блага А. Б., Мартиненко О. А. Вразливі групи населення як об'єкти гендерно зумовленого насильства в умовах гібридної війни. *Політикус*. 2022. Вип. 1. С. 7–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2022_1_3
2. Берднік І. В. До питання кваліфікації сексуального насильства в умовах міжнародного збройного конфлікту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 372–378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.69>

3. Декларація про викорінення насильства відносно жінок. Проголошена резолюцією 48/104 Генеральної Асамблеї від 20 грудня 1993 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text
4. Заворотко І. Г. Сексуальне і гендерно-обумовлене насильство, пов'язане з конфліктом, як міжнародний злочин: дис. ...д-ра філос.: 293 «Міжнародне право» (29 - Міжнародні відносини) / Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2021. 260 с.
5. Зозуля О. В. Причини виникнення гендерно зумовленого насильства серед населення України в умовах збройного конфлікту. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Том І. Вип. 50. С. 57–64. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v1/i50/11.pdf>
6. Коломієць О. Соціокультурний вимір проблеми гібридної війни. *Вісник львівського університету. Серія філос-політолог. Студії*. 2023. Вип. 49. С. 62–69. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/49_2023/7.pdf
7. Лопатченко І. М. Публічне управління щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2024. Вип. 2 (21). С. 121–129. URL: <http://vdu-nuczu.net/ua/8-ukr/417-vipusk-2-21-2024>
8. Ніколаєнко Н. О., Комарчук О. О. Засоби масової комунікації як детермінанти гібридної війни : монографія. Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. Миколаїв, 2021. 217 с.
9. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#n171>
10. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2024 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
11. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24456.html>
12. Офіційний веб-сайт Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні. URL: https://ukraine.unfpa.org/uk/Rehabilitation_program_UKR
13. Офіційний веб-сайт платформи Аврора. URL: <https://avroga-help.org.ua/>
14. Перунова О. С. Юридіко-психологічні засади профілактики гендерно обумовленого насильства в органах Національної поліції України: дис. ...д-ра філос.: 081 «Право» (08 - Право) / Національний академія внутрішніх справ. Київ, 2020. 301 с.
15. Політова А. С. Форми гендерно зумовленого насильства в умовах збройного конфлікту (воєнного стану). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. С. 307–311. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.53>
16. Політова А. С. Протидія гендерно зумовленому насильству як європейська цінність. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Т. 3 С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.7>
17. Попов Г. В. Особливості досудового розслідування злочинів проти статевої недоторканості дітей, що вчинені в умовах збройного конфлікту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 75. Т. 2. С. 125–129.
18. Радченко О. В., Крутий О. М. Гібридні загрози системі територіальної організації влади в Україні як елемент російської агресії. *Наукові перспективи: журнал*. 2023. № 7(37). С. 257–269. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-257-268](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-257-268)
19. Руфанова В. М. Сексуальні домагання як форма гендерно зумовленого насильства. *Прикарпатський юридичний вісник. журнал*. 2021. Вип. 5(40). С. 128–132. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i1\(22\).944](https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i1(22).944)
20. Український жіночий фонд. URL: <https://uwf.org.ua/Category/competition-ua>
21. Харитонova О. В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та

домашньому насильству: наук.-практ. посібник. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2018. 344 с.

22. Юсіф А. Специфіка трансформації взаємовідносин держави та громадянського суспільства як основа модернізації державного управління. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 1(67). С. 85–93. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1\(67\)-12](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1(67)-12)

23. Яїцька Д. Особливості участі громадян у публічному управлінні в умовах воєнного стану в Україні. *Проблеми законності*. 2022. № 158. С. 29–46. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.158.265030>

Стаття надійшла до редакції 03.04.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 14.05.2025 р.

Machabeli T. M.,

*Postgraduate Student of the Department of Public Policy,
Education and Research Institute of Public Administration
of V. N. Karazin Kharkiv National University,
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine*

e-mail: tetianamachabeli@gmail.com <https://orcid.org/0009-0008-6131-2047>

COOPERATION BETWEEN GOVERNMENT BODIES AND THE PUBLIC ON COMBATING VIOLENCE AS A HYBRID THREAT IN ARMED CONFLICTS

Анотація. Cooperation between authorities and the public is a factor in combating violence as a hybrid threat in armed conflicts. The main goal of combating gender-based violence during armed conflicts is to restore violated individual rights, namely, ensuring the right to respectful, decent, dignified and humane treatment. Gender and sexual violence in families and communities of Ukraine, as an element of mixed threats, is one of the most serious forms of human rights violations. Public administration tools and mechanisms for combating violence are diverse. Our research has shown that new strategies and tools for interaction between authorities and the public on issues of preventing gender-based violence are effective in combating hybrid threats. However, this potential remains largely unrealized to this day.

The article examines practical aspects and problems of combating violence in families and communities in wartime conditions in Ukraine using the example of the Transcarpathian and Kharkiv regions. It is confirmed that the components of violence in wartime conditions are a factor in the hybrid threat.

The features of the implementation of tools to combat violence in Ukrainian families and communities in wartime are summarized.

Modern approaches to combating violence in families and communities in wartime in Ukraine should take into account: mechanisms for interaction between authorities and the public, models of support and training, as well as new concepts of interaction between authorities and the public in combating violence and threat factors in armed conflict.

Keywords: *public administration, hybrid threats, armed conflict, government-civil society interaction, gender-based violence, countering violence, family and community.*

REFERENCES

1. Arkhipov, V.I., Blaha, A.B., Martunenko, O.A. (2022). Vrazluvi hrupy naselennia/iak obekty hendernozumovlenoho nasylstva v umovakh hibridnoi viiny. *Politykus, vyp. 1, 7–13*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2022_1_3 [in Ukrainian].

2. Berdnik, I.V. (2022). Do pytannia kvalifikatsii sersualnoho nasylstva v umovakh mizhnarodnoho zbroinoho konfliktu. *Analitich-porivnalne pravo navstvo: zhurnal*, no. 6, 372–378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.69> [in Ukrainian].
3. Deklaratsiia pro vykorynennia nasylstva vidnosno zhinok. Prokholoshena rezoliutsiia 48/104 Heneralnoi Asamblei vid 20 hgrudnia 1993 roku. (1993). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text
4. Zavorotko, I.H. (2021). Seksualne I henderno-obumovleno nasylstvo poviazane z konfliktom iak mizhnarodnyi zlochyn: dys.d-ra filos.: 293 «Mizhnarodne pravo» (29 - Mizhnarodni vidnosyny) Natsionalnyi universytet «Kyevo-Mohilianska akademiia». Kyiv. 260 c.
5. Zozulia, O.V. (2018). Prychyny vynykennia henderno zumovlenoho nasylstva sered naselenia Ukrainy v umovakh zbroinoho konfliktu. *Aktualni problem psykholohii, tom 1*, vyp. 50, 57–64.
6. Kolomiets, O. (2023). Socio-cultural dimension of the hybrid war problem. *Visnyk lvivskoho universytetu. Seriiia filos, politoloh. Studii*, vyp. 49, 62–69. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/49_2023/7.pdf [in Ukrainian].
7. Lopatchenko, I.M. (2024). Public administration regarding ensuring the rights of internally displaced persons under martial law in Ukraine. *Visnyk Natsionalnoho universitetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainian. Seriiia: Derzhavne upravlinnia*, vyp. 2 (21), 121–129. URL: <http://vdu-nuczu.net/ua/8-ukr/417-vipusk-2-21-2024> [in Ukrainian].
8. Nikolaenko, N.O., Komarchuk, O.O. (2021). Means of mass communication as determinants of hybrid war: monohrafiia. Nats.un-t korablebuduvannia im. Admiral Makarova. Mykolaiv. 217 s. [in Ukrainian].
9. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrayiny vid 20.10.2014. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#n171>
10. Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 01.10.2024 № 509. (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
11. Ofitsiinyi veb-sait Ministerstva sotsialnoi polityky. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24456.html>
12. Ofitsiinyi veb-sait Fondu OON u haluzi narodonaselennia v Ukraini. URL: https://ukraine.unfpa.org/uk/Rehabilitation_program_UKR
13. Ofitsiinyi veb-sait platform Avrora. URL: <https://avrora-help.org.ua/>
14. Perunova, O.S. (2020). Yurydyko-psykholohichni zasady profilaktyky henderno obumovlenoho nasylstva v orhanakh Natsionalnoi politsii Ukrainy: dys. ...d-ra filos.: 081 «Pravo» (08- Pravo) / Natsionalna akademiia vnutrishnich sprav. Kyiv. 301 s.
15. Politova, A.S. (2023). Formy henderno zumovlenoho nasylstva v umovakh zbroinoho konfliktu voennoho stanu. *Analitiko-porivnalne pravo navstvo*, 307–311. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.53>
16. Politova, A.S. (2022) Protydiia henderno zumovlenomu nasylstvu iak evropeiska tsinnist. *Pivdennoukrainskyi pravo navchyi chasopys*, no. 4, tom 3, 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.7>
17. Popov, H.V. (2023) Osoblyvosti dosudovoho rozsliduvannia zlocheniv proty statevoi nedotorkannosti ditei, shcho vchyneni v umovakh zbroinoho konfliktu. *Naukovui visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo*, no. 75, tom 2, 125–129.
18. Radchenko, O.V., Krytii, O.M. (2023). Hybrid threats to the system of territorial organization of power in Ukraine as an element of Russian aggression. *Naukovi perapektyvy*, no. 7 (37), 257–269. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-257-268](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-257-268) [in Ukrainian].
19. Rufanova, V.M. (2021). Seksualne domohannuia iak forma henderno zumovlenoho nasylstva. *Yurydychnyi visnyk*, vyp. 5 (21), 128–132. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i1\(22\).944](https://doi.org/10.32837/pyuv.v1i1(22).944) [in Ukrainian].

20. Ukrainskyi zhinochyi fond. URL: <https://uwf.org.ua/Category/competition-ua/>
21. Kharptonova, O.V. (2018). Kliachovi zasady hendernoï polsnyky v kryminalnomu pravi Ukrainy ta osnovni napriamky reform shodo protudii nasylstvu stosovno zhinok ta domashnoho ta domashnomu nasylstvu: nauk.prakt.posibnyk. Kharkiv: TOV «Vudavnytstvo Prava liudyny». 344 с.
22. Iusif, A. (2023). The specifics of the transformation of the relationship between the state and civil society as a basis for the modernization of public administration. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, no. 1(67), 85–93. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1\(67\)-12](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-1(67)-12) [in Ukrainian].
23. Iaitska, D. (2022). Peculiarities of citizen participation in public administration under martial law conditions in Ukraine. *Problemy zakonnosti*, no. 158, 29–46. DOI: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.158.265030> [in Ukrainian].

The article was received by the editors 03.04.2025.

The article is recommended for printing 15.05.2025.